

Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi OKM022:00/2015

Forssan kaupungin lausunto

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on laatinut ehdotuksen museopoliittiseksi ohjelmaksi, jonka tarkoitus on linjata tulevien vuosien museotoimintaa ja sen rahoitusta Suomessa. Forssassa lausunnon laativat kaupunginvaltuutetut kulttuuriyrittäjä Merja Isotalo (vihr), maakuntaneuvos Ilkka Joenpalo (SD), Fil.yo Lotta Saarenmaa (Kok) sekä sivistysjohtaja Jarmo Pynnönen, museonjohtaja Kati Kivimäki ja projektikoordinaattori Kristiina Huttunen.

Ryhmä toteaa yhteisesti, että ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi on asiantuntevasti laadittu ja sitä on ilo lukea myös alan ulkopuolisena. Vaikka ohjelma on laadittu yleisellä tasolla ja koskemaan koko museokenttää, se auttaa hahmottamaan myös yksittäisten museoiden merkitystä yhteisössään ja antaa toimintaohjeita siihen, miten rakentaa vaikuttavaa museotoimintaa paikallisesti. Ohjelman lukeminen ja siitä keskusteleminen valaisi museon mahdollisuuksia yhteisössään ja viritti ryhmässämme hyviä ideoita paikalliseksi toiminnaksi. Ohjelma toimii siis hienosti museotoiminnan ohjenuorana - kiitämme innostavasta tekstistä.

Annamme tässä kommentteja niihin ohjelmatekstin kappaleisiin, jotka herättivät eniten keskustelua ryhmässämme.

Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet

Ohjelmaehdotuksen positiivisimpana puolena näemme, että se nostaa yhteisöllisyyden, verkostoitumisen sekä osallistumisen ja osallistamisen kulttuurin museotyön keskiöön.

Yhtenä ohjelman tavoitteena oli kiinnittää huomiota lasten ja nuorten palveluihin ja museoihin oppimisympäristöinä. Verkostoituminen sekä osallistumisen ja osallistamisen kulttuuri tukevat juuri koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä, sillä osallistumisen ja osallistamisen kulttuuri näkyy voimakkaasti OPS 2016:ssa. On tärkeitä, että museot ovat yhdessä koulujen kanssa rakentamasta uudenlaista, vuorovaikutteista oppimiskäsitystä.

Museot ovat luotettavina historiatiedon lähteinä ja havainnollistajina sekä moniaistisen oppimisen paikkoina hyviä kumppaneita eri kouluasteille, varhaiskasvatukseen ja kotouttamiseen. Siemen historian ja kulttuurin arvostamiseen on kylvettävä mahdollisimman nuorena. Tätä tukee museon, varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteistyö. Oman yhteisön tai kotipaikan historian tiedostaminen ja tunteminen vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa ja ehkäisee syrjäytymistä.

Uudessa ohjelmassa kulttuuria, kulttuuriperintöä ja identiteettiä katsotaan oivaltavasti paikalliselta tasolta käsin, sillä paikallisille yhteisöille annetaan enemmän vapautta ja osallisuutta niiden määrittelyssä. Tämä luo monimuotoisuutta suomalaisen kulttuurin kentällä ja mahdollistaa paikallisella tasolla toimivien museoiden ympäristöstä kumpuavan omaleimaisuuden. Yhteisöjen osallistaminen lisää myös museoiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta, ja parhaimmillaan tehostaa ihmisten järjestäytymistä yhdistyksiin ja vapaaehtoistoimintaan, joka on viime vuodet ollut laskeva trendi.

Ohjelmaehdotus tunnistaa museoiden merkityksen elämänlaadulle ja hyvinvoinnille. Parasta lääkettä ennaltaehkäisevässä terveydenhoidossa on koulutus ja sivistys, ja museoiden olemassaolo ja toiminta yhteisöissään tukee tätä. Museot tarjoavat merkityksellisiä elämyksiä ja sisältöjä ja tätä kautta parantavat ihmisten elämänlaatua.

Osaava ja oppiva museoala

Ohjelmassa yhtenä toimenpide-ehdotuksena nähdään museoiden moniammatillisuuden tunnustaminen. Uusi ohjelmaehdotus siis tunnistaa työelämän muutoksen myös museoalalla ja pyrkii löytämään siihen ratkaisuja esimerkiksi vuoropuhelusta eri toimijoiden kanssa ja toisaalta myös ammatillista liikkuvuutta lisäämällä. Haasteena moniammatillisuuden kannalta on se, miten nuoret saadaan suuntaamaan osaamistaan museoalalle, ja miten ohjelmassakin mainittava palkkataso saadaan tasolle, joka kykenee kilpailemaan muiden työelämän sektoreiden kanssa. Museologian vahvan aseman korostaminen ohjelmassa hieman herätti oudoksun. Jos puhutaan moniammatillisuudesta, niin tukeeko juuri museologian vaatimus sen toteutumista?

On hyvä, että ohjelma nostaa esiin museoiden välisen mentoroinnin ja osaamisen kehittämisen. Näistä ajatuksista ryhmässämme virisi hyvää keskustelua paitsi museoalan keskinäisen, myös eri hallinnonalojen ja jopa aivan eri toimijoiden välisen yhteistyön ja mentoroinnin mahdollisuuksista.

Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana

On hyvä, että ohjelma nostaa esiin digitaalisuuden näin vahvasti. Museoiden monipuoliset digitaaliset sisällöt levittävät tehokkaasti tietoa kulttuuriperinnöstä ja tukevat opetustyötä.

Digitoidun museotiedon kautta on myös mahdollista opettaa lapsille ja nuorille median käyttöä ja monilukutaitoa.

Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä

Ohjelma toteaa, että museotoiminnalle asetetut tavoitteet ja tehtävät ohjaavat julkisen tuen kohdentumista. Ohjelmatekstissä on nyt jäänyt hyvin vähäiselle huomiolle valtionosuuden piiriin kuuluvat ns. tavalliset museot, joka kärjistäen antaa sellaisen vaikutelman, että näille museoille ei asetettaisi tavoitteita eikä tehtäviä - eikä siis julkista tukea? Kuitenkin tällaisia museoita on noin puolet vos-museokentästä, ja niiden joukkoon kuuluu kaikenlaisia museoita pienistä paikallisista kansainvälisesti merkittäviin suuriin museoihin. Näiden museoiden osuus ei lopullisessa ohjelmatekstissä saisi jäädä niin vähäiseksi kuin se on nyt.

Pohdimme myös, jäsentyykö tulevaisuuden museokenttä todellakin käytännössä ja asiakkailleen sen tyypittelyn mukaan, joka kuvataan Museokentän toiminnallinen ja rakenteellinen uudistaminen -kappaleen alussa. Koska alueellisiin ja valtakunnallisiin vastuumuseoihin keskitytään ohjelmassa niin paljon, niin ehkä juuri tässä kohtaa ohjelmatekstiä voisi asettaa tavoitteet tavallisille museoille.

Ohjelma nimeää tavoitteeksi nykyistä vahvemmat ja vaikuttavammat museoyksiköt, ja vahvan yksikön tunnusmerkeiksi todetaan selkeä profiili ja tavoitteellinen toiminta, sitoutunut ylläpitäjä ja riittävät resurssit, vuorovaikutteisuus ja yhteistyökyky sekä laadukas ja vaikuttava toiminta. Mielestämme tässä on erittäin hyvin kuvailtu laadukkaan museon piirteet. Laadukas museotoiminta ei perustu kategorisointiin, vaan omien vahvuuksien tunnistamiseen ja museon asiakkaiden, vastuiden, ympäristön ja kokoelmien tehokkaaseen ja sisällyksekäaseen kohtaamiseen. Museoyksikkö voi olla omassa ympäristössään ja alueellaan vahva ja vaikuttava monella tavoin, kokoonsa suhteuttaen.

Ohjelmassa viitataan monessa kohdassa tulevaan maakuntauudistukseen, jonka sisältöjä ei vielä tunneta. Maakuntauudistuksen mahdollinen vaikutus museokenttään huolestuttaa. Museopoliittinen ohjelma pitäisikin arvioida uudelleen, kun nähdään, millaisia suoria tai välillisiä muutoksia maakuntauudistus tuo museoiden rakenteeseen ja rahoitukseen. Ohjelma tunnistaa museot paikalliseksi voimavaraksi ja asettaa tavoitteeksi museopalveluiden kattavan saatavuuden. Siksi on tärkeätä tunnistaa myös paikallisten ammatillisten museoiden toiminta ja niiden hoidossa oleva kulttuuriperintö osaksi alueellista museopalvelua ja turvata niidenkin tulevaisuus, eikä keskittyä pelkästään maakuntakeskusten museoiden kehittämiseen. Kentän ulkopuoliselle lukijalle ohjelma jättää avoimeksi alueellisten vastuumuseoiden ja muiden museoiden välisen suhteen. Ovatko alueelliset vastuumuseot jonkinlaisessa tulosohtausasemassa alueen muihin ammatillisiin

museoihin, vai ovatko erilaiset ammatilliset museot tasavertaisia toimijoita keskenään?
Tämä olisi hyvä kirjoittaa auki ohjelmaan.

Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen

Ohjelma nostaa esiin hienosti sen, että museot vaikuttavat positiivisesti paikkakunnan vetovoimaan, imagoon ja identiteettiin, ja ovat yhteiskunnan resurssi, joka tuottaa suoraan tai välillisesti tuloja sijaintipaikkakunnalleen. Museoiden synnyttämä taloudellinen hyvinvointi ei kuitenkaan usein hyödytä museota itseään. Siksi museoiden ylläpitäjien, varsinkin kuntien, on hyvä tiedostaa museoiden monitahoiset aluetaloudelliset vaikutukset, ja rohkaista museoiden ja elinkeinosektorin yhteistyön lisäämiseen.

Ohjelma kannustaa museoita omien tulojen lisäämiseen innovatiivisten rahoitusmuotojen ja profiilin kirkastamisen kautta, sekä museoiden kulurakenteen läpikäymiseen. On kuitenkin todettava, että museot ovat sijaintinsa ja sisältöjensä kautta eriarvoisessa asemassa esim yritys yhteistyön rakentajina.

Rahoituksen suhteen pohdimme jälleen maakuntaudistuksen vaikutusta pienempien kuntien talouteen. Miten turvata museopalvelut, jos maakuntaudistus johtaa siihen, että kuntien talous tiukkenee vielä nykyisestäänkin? On tärkeätä, että myös maaseudulla ja pienissä kunnissa olevat museopalvelut saavat valtion tukea jatkossakin.

Forssassa 29. kesäkuuta 2017

Merja Isotalo (Vihr)
kulttuuriyrittäjä, kirjailija

Ilkka Joenpalo (SD)
maakuntaneuvos

Lotta Saarenmaa (Kok)
Fil.yo, historia ja pedagogia

Jarmo Pynnönen
sivistysjohtaja

Kati Kivimäki
museonjohtaja

Kristiina Huttunen
projektikoordinaattori

Työryhmän puolesta,

Kati Kivimäki